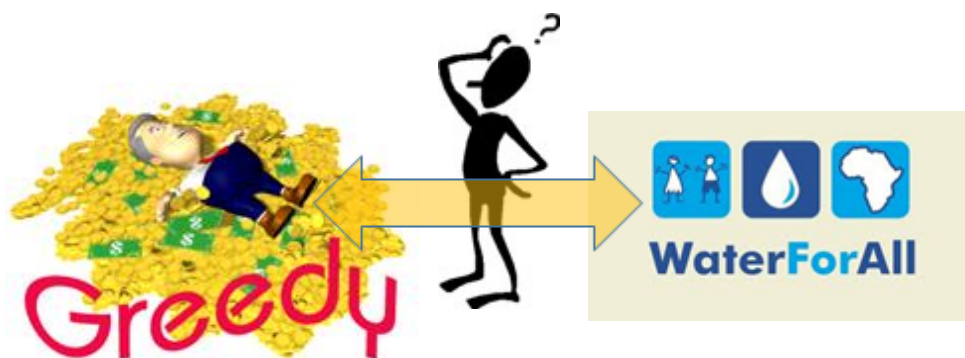

Globalno o vodi na našem globusu

צהי אנה

Pitka voda je strateški resurs 21. stoljeća, čimbenik povijesnih događaja i velikih promjena, faktor ljudskih migracija i opstojnosti cijelih nacija. Sadašnje stanje s pitkom vodom u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj i današnje odluke u pozicioniranju spram ovog nacionalnog blaga su nagoviještaj i odrednice sutrašnjice. Povezanost vode i života i zdravlja nije samo simbolična već i prijeteći stvarna i na osobnoj i na nacionalnoj razini, tako da je treba zaštititi, mudro njome gospodariti i nad njome sačuvati potpuni suverenitet.

Voda je osnova života za koju je zastrašujuće primjenjivo prokletstvo izrečeno riječima „Dao Bog da imao pa nema“. Globalno gospodarenje vodom je prvenstveno pitanje morala i svjetonazora jer je ona nasušna ljudska potreba. Oko vode traje ideološki globalni sukob deklarativnog altruističkog pristupa i djelatnog komercijaliziranog, predatorskog ponašanja. Ako je voda „majka života“ u našem odnosu prema njoj se očituje naša ljudskost, a za uvidjeti kakva je ne treba mašte, dovoljno je pogledati stvarnost koja nudi primjere od odnosa kao prema svetinji kod civilizacija koji o njoj životno ovise, do kratkovjekog, samouništavajućeg i prokletog profitizma, kad se ekonomska pozicija vode uzvisi iznad njenih životvornih funkcija.

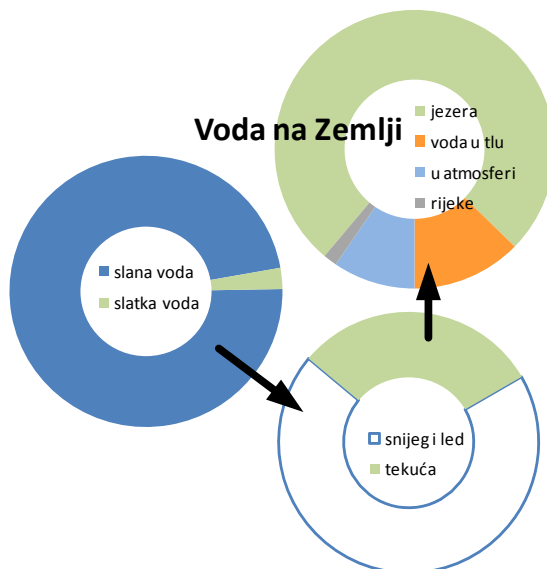

Pitka voda je osnovni element stvaranja i razvoja ljudske civilizacije, a nisu neizgledna ni česta predviđanja da će odrediti i njen kraj. Ona je na svim razinama ljudske zajednice strateški resurs i danas je neizbježan čimbenik međunarodnih odnosa. Danas se kao realna nameće ideja preslikavanja naftnog na vodeni scenarij, gdje će pitkom vodom bogate zemlje imati položaj i važnost, ali i probleme, kakve danas imaju „naftne zemlje“. U proteklih 50 godina bilo je 37 ratnih sukoba oko vode, od kojih je 27 između Izraela i Sirije. Neka od značajnijih potencijalnih žarišta „vodenih ratova“ su Izrael/Libanon/Sirija, Turska/Sirija/Irak, Indija/Pakistan/Bangladeš/Kina,

Kazahstan/Uzbekistan/Kirgistan/Tadžikistan i Meksiko/SAD. Jedan od prvih simptomatičnih „malih ratova“ oko vode u 21. stoljeću je sukob građana Cochobambe iz Bolivije (Cochobamba Water War) s policijom i tvrtkom Bechtel koja je u privatizaciji postala vlasnik izvorišta nakon čega je voda višestruko poskupjela.

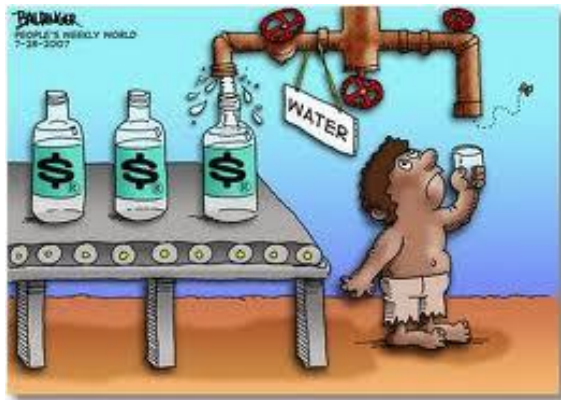
Iako je u odnosu na naftu voda obnovljivi resurs to se odnosi na dio dijela koji sudjeluje u globalnom hidrološkom ciklusu, a to je otprilike kao kap u kanti.

Manjoj raspoloživoj količini doprinosi i neprikladnost za jednostavno korištenje zbog prirodnog stanja ili ljudskog djelovanja koje možemo najopćenitije i bez uljepšavanja definirati kao pohlepu i nemar. Uporaba takvih voda zahtijeva više ili manje složenu tehnologiju pripreme koju si siromašnije zajednice, dakle većina, ne mogu priuštiti.

Tko se bavi vodom

Vodom se bave svi i na različitim razinama, od globalne, (među)nacionalne pa sve do plemenske-obiteljske, osobne. Vodom se bavi u različite svrhe i s različitim namjerama, a sve dok je ima dugoročno dovoljno nema potrebe za sukobom oko vladajuće pozicije raspolaganja njome, no kad vode počinje nedostajati za sve potrebe i želje dobronamjernost i suradnja prestaju a primat preuzima više skrivena no otvorena interesna politika. S tog gledišta i sa spoznajom da vode negdje nema uopće a i sve je više počinje ozbiljno manjkati, nameće se logična pretpostavka da smo poodavno u vremenu strateškog pozicioniranja spram (pitke) vode, kojem je primarni pokretač interes: nacionalni, paktovski, korporacijski, dakle u konačnici osobni.

Glavna svjetska organizacija koja se s te primarne globalne pozicije bavi i vodom su Ujedinjeni narodi (UN) i to kroz više svojih tematskih subordiniranih podjedinica. Po pitanju voda ne postoji posebno tijelo već djelatni međuagencijski mehanizam koji prati i vrednuje različite aspekte globalnog stanja vode u prirodi (fresh water) i njene uporabe. Stanje voda prate samostalno ili kroz različite partnerske projekte, te povremeno ili periodički izdaju tematske ili opće izvještaje. UN svoj rad na praćenju globalnog stanja s vodom prezentira u obliku izvještaja World Water Development report (WWDR). GLAAS (Global Analysis and Assessment of Sanitation and Drinking Water) se donosi svake dvije godine primarno od strane WHO ali uz participiranje UN-Water sa središnjim temama sanitacijom i pitkom vodom. Tematski projekti su na polju međudržavne suradnje zemalja koje dijele izvore korištenja voda (Transboundary Waters Sharing Benefits, Sharing Responsibilities) i bave se hidrologijom, ekonomskim i pravnim aspektima suradnje. FAO u izvještaju Mapping Existing Global Systems & Initiatives donosi stanje voda vezano na poljoprivredu. Postoje i drugi samostalni ili partnerski projekti kao što je UNICEF/WHO

JMP (Joint Monitoring Programme) o vodoopskrbi i sanitarnim pitanjima koji se publicira kao dvogodišnji izvještaj, dok WHO ima i vlastite izvještaje kao što je Safer Water, Better Health.

Uz spomenute međunarodne organizacije, UN i WHO, vodom se bave puno znanstvenih institucija, a jedna od vodećih je Pacifički institut (Peter Gleick) koji samostalno ili u suradnji prati različite aspekte vezane uz vodu i izdaje periodička izvješća The World Water's. Poznata je publikacija svjetskog ekonomskog foruma (WEF) iz 2009. godine slikovitog naziva „The Bubble is Close to Bursting“ gdje donosi pregled i preporuke izbjegavanja najcrnjeg scenarija vodenog bankrota. WWF (World Wild Forum) je neprofitna ekološka organizacija koja je izdala dokument „Rich Countries, Poor Water“ gdje se obrađuje problematika vezana uz nestašicu vode.

Voda je i temeljno nacionalno pitanje te je neozbiljno i neodgovorno brigu oko vode prepustiti slučaju, pa se na nacionalnoj razini, obzirom na aspekte nadležnosti, njome bave različita državna tijela. Očekivano je da je dio tih aktivnosti tajan no neki su izvještaji opće dostupni kao što je „Global Trends 2025: A Transformed World“ sastavljen od strane američke CIA-e za američko Nacionalno izvještajno vijeće i primarno donosi trendove i moguće scenarije po pitanju vode na globalnoj razini do 2025. godine. Od „globalnih igrača“ koji o vodi razmišljaju na općesvjetskoj razini su i velike korporacije koji smatraju da će pitanje vode biti bitno za njihovo poslovanje i koje za takve perspektive imaju financijski i stručni kapacitet (Shell, BP, 3M, IBM...).

Budućnost

Zbog rasta stanovništva i porasta potrošnje voda preuzima primat u strateškim pozicioniranjima svjetske politike. U tom se kontekstu pitanje svih pitanja: Čija je voda? Odgovor na to pitanje mogu dati pravo i moral ali i elementarna sila. Nesumnjivo će smanjenje svjetskih zaliha pitke vode i njena povećana potrošnja biti uzrok dominantne pozicije vode u međunarodnim odnosima i postati primarni čimbenik sigurnosnih, gospodarskih i ekoloških pitanja.

Suzdržano i učinkovito korištenje vode je često prizivani obrazac, gotovo mantra populacije „dobronamjernih vodnih stručnjaka“ (good guys) no realna, djelatna politika je u počesto u rukama „bad guys“ ekipe. Perspektive u budućnosti se često u formi scenarija koji postaju presudan alat u strateškim potezima „decision maker-a“. Tako Shell-ov scenario iz 2003. godine predviđa četiri moguća opća scenarija koji su poredani po negativnosti i slikovito nazvani: 1. Sve će biti dobro; 2. Neizvjesna budućnost; 3. Svijetlo na kraju tunela i 4. Kuda ide ovaj svijet (scenarij općeg kaosa)? Scenariji predviđaju budućnost kroz četiri glavna čimbenika koji će, ovisno o boljem ili lošijem trendu, odrediti „vodnu budućnost, a to su: stanovništvo (pad/rast), tehnologija

(napredna/zaostala), okoliš (iskorištavanje/briga) i politika (privatizacija-profit/suradnja-dijeljenje). Vjerojatno će stvarno stanje biti ponešto od svih i kako za koga.

Hrvatska vodna sutrašnjica

Voda je uz ljudski potencijal jedan od najvažnijih hrvatskih resursa 21. stoljeća, ako ne i najvažniji. S gotovo 33.000 m³/stanovniku/god obnovljivih vodnih zaliha Hrvatska je među bogatijim svjetskim zemljama i među najbogatijim evropskim (1. Island, 2. Norveška, 3. Hrvatska). Uvrsti li se u vodno bogatstvo i voda koja dotiče u zemlju Hrvatska je 3. zemlja u svijetu.

Hrvatsku kao velikog/malog igrača na polju vodnog bogatstva čekaju izazovi, prilike i prijetnje i lokalno i globalno, a prvenstveno joj je potrebna mudra politika, pravilne odluke kompetentnih stručnjaka uz temeljnu premisu zaštite nacionalnih interesa. Dakle, naša „vodena budućnost“ je u našim rukama. Da li smo dorasli tom izazovu - sudit će generacije koje dolaze.

Izvori:

1. Brezovnjački A. Mitovi i činjenice o pitkoj vodi, AGM Zagreb, 2012
2. Ball P. Biografija vode, Izvori Zagreb, 2004
3. <http://www.un.org>
4. <http://www.fao.org>
5. <http://www.weforum.org>
6. <http://www.who.int>
7. <http://www.wwf.org>